

LXV. Justi vivent in aeternum (Mdr 5,16)

„Spravedliví budou žít věčně a jejich odměna je u Boha.“ Podívejte se dobře, jaký to má smysl: ač vypadá prostě a obyčejně, je velice pozoruhodný a výborný. „Spravedliví budou žít.“ Kdo jsou to spravedliví? Jedna kniha říká, že spravedlivý je ten, kdo každému dává, co je jeho. Takže spravedliví jsou ti, kdo Bohu dávají, co je jeho, a svatým a andělům, co je jejich, a druhému člověku, co je jeho.

Bohu patří čest. Kdo jsou to, kdo Boha ctí? Kdo úplně vyšli sami ze sebe, kdo nehledají nic svého v žádné věci, ať by to bylo cokoli, velké nebo malé, kdo nehledají nic pod sebou, ani nad sebou, ani vedle sebe, kdo nejdou ani za majetkem, ani za poctami, ani za úspěchem, ani za rozkoší, ani za vřelostí, ani za odměnou, ani za královstvím nebeským. A z těchto lidí, kteří opustili všechno svoje, z těch má Bůh čest a ti opravdu Boha ctí a dávají mu, co je jeho.

Andělům a svatým má člověk dávat radost. Hled'te, zázrak nad zázraky! Může člověk v tomto životě dávat radost těm, kteří jsou v životě věčném? Ano, na mou věru! Každý svatý má tak velkou rozkoš a tak nevýslovnou radost z každého dobrého skutku, z dobré vůle a z dobrého přání, že je to jako zázrak a nikdo by tomu nevěřil. Ano, mají z toho tak velkou radost, že to žádná ústa nemohou vyslovit a žádné srdce vymyslet, jak jsem řekl. Proč to tak je? Protože oni Boha tak nesmírně milují a mají ho tak opravdu rádi, že je jim jeho čest milejší než vlastní blaženost. A nejenom svatí a andělé, ale dokonce i Bůh sám z toho má tak velkou rozkoš, docela jako by to byla jeho vlastní blaženost a jako by na tom záviselo jeho podstatné bytí a jeho spokojenost a potěšení. A teď dejte pozor! Neměli bychom chtít Bohu sloužit kvůli ničemu jinému, než kvůli té velké radosti, kterou z toho mají všichni, kdo jsou ve věčném životě a Bůh sám, a to bychom měli dělat rádi a se vším úsilím. Měli bychom také poskytovat pomoc těm, kdo jsou v očištění a prospívat těm, kdo ještě žijí.

Takový člověk je spravedlivý jedním způsobem; v jiném smyslu jsou spravedliví ti, kteří přijímají všechny věci od Boha jako stejně dobré, ať je to cokoli, velké nebo malé, milé nebo nemilé, všechno stejně, ani méně, ani více, jedno jako druhé. Považuješ-li si jednoho víc než druhého, je to špatně. Máš docela opustit svoji vlastní vůli.

Nedávno mne napadla taková věc: kdyby Bůh nechtěl tak, jako já, já bych přece chtěl tak jako on. Někteří lidé chtějí ve všem mít svou vůli; to je zlé a v tom je chyba. Jiní jsou o trochu lepší a chtějí, co chce Bůh, a proti jeho vůli nechtějí nic, ale kdyby byli nemocní, chtěli by, aby byla Boží vůle, aby byli zase zdraví. Takže ti chtějí, aby Bůh byl po vůli jim, raději než aby sami byli po vůli jemu. To se jim musí trpět, ale dobře to není. Spravedliví nemají vůbec žádnou vůli: co Bůh chce, je pro ně všechno stejně dobré, ať je to sebevětší nesnáz.

Spravedlivý člověk to se spravedlností myslí tak vážně, že kdyby Bůh nebyl spravedlivý, nedbali by o Boha ani za mák. Jsou ve spravedlnosti tak pevně a sami sebe opustili tak, že nedbají ani na trápení v pekle, ani na radost v nebi, ani na nic jiného. A kdyby všechno trápení, co mají lidé i ďáblové v pekle, a všechno utrpení, co kdy kdo na zemi vytrpěl, bylo spojeno se spravedlností, nedbali by o ně ani za zlámanou grešli. Tak pěkně stojí při Bohu a při spravedlnosti. Spravedlivému člověku nic není bolestivější a těžší, než co je proti spravedlnosti, totiž že všechno není stejně dobré. Jak to? Když člověka jedna věc těší a jiná trápí, není spravedlivý, a je-li v jedné chvíli šťasten a jindy méně nebo vůbec ne, není to dobře. Neboť kdo miluje spravedlnost, je v ní tak pevně, že to, co miluje, je jeho podstatné bytí samo, které mu nic nemůže vzít, a o nic jiného nedbá. Svatý Augustin říká: „Duše je víc tam, kde miluje, než tam, kde dává tělu život.“

To slovo Písma vypadá prostě a obyčejně, ale sotva kdo mu rozumí, a přece je to pravda. Kdo rozumí tomu, co je spravedlnost a co spravedlivý, rozumí všemu, co říkám. „Spravedliví budou žít.“ Život je to nejmilejší ze všech věcí a nejvíc žádoucí. A naopak žádný život není tak

špatný a obtížný, aby ho člověk nechtěl žít. Nějaká kniha říká: čím blíže je něco smrti, tím je to bolestivější. A přece, ať je život sebehorší, přece chce žít. Proč jíš? Proč spíš? Abys žil. Proč se sháníš po majetku a počtách? Sám dobře víš. Ale proč žiješ? Abys žil, ale stejně nevíš, proč žiješ. Tak je život sám o sobě žádoucí, že po něm člověk touží kvůli němu samému. Ani ti, co jsou v pekle, ve věčném trápení, nechtějí ztratit svůj život, ďáblové ani duše; i jejich život je totiž tak vznešená věc, která do nich plyne přímo a bezprostředně od Boha. Proto chtějí žít. Co je život? Můj život je Boží bytí. Je-li Boží bytí můj život, musí být Boží bytí moje bytí a Boží podstata moje podstata, nic méně a nic víc. „Žijí věčně u Boha“, ano, právě tam, ani níže, ani výše. Všechna svá díla konají u Boha a Bůh u nich. Svätý Jan říká, že „Slovo bylo u Boha“. Bylo mu vždycky rovno, u něho a vedle něho, ani pod, ani nad, ale rovno.

Když Bůh stvořil člověka, udělal ženu z mužova boku, aby mu byla rovna. Neudělal ji ani z hlavy, ani z nohou, aby nebyli ani žena, ani muž, ale aby si byli rovni. Tak má být také spravedlivá duše právě u Boha a vedle Boha, úplně rovna, ani pod ním, ani nad ním.

Kdo to jsou, kdo jsou tak rovni Bohu? Kdo nejsou rovni ničemu, ti a jen ti jsou rovni Bohu. Božské podstatě není nic rovno, v ní není žádná podoba ani tvar. Duše, které jsou takto rovny, těm dává Otec rovně a nic jim neodepře. Cokoli Otec může dokázat, to dává rovně takové duši, jenom není-li ona sama sobě víc rovna než někomu jinému, není-li ona sama sobě blíže než někomu jinému. Po své vlastní cti, užitku a čemkoli, co je její, nemá toužit víc, než je-li to někoho cizího a nemá si toho víc cenit. Cokoli je někoho jiného, nemá jí být ani cizí, ani vzdálené, ať je to zlé nebo dobré. Všechna láska tohoto světa stojí na sebelásce. Tu když opustíš, opustil jsi celý svět.

Otec rodí svého Syna na věčnosti jemu samému rovna. „Slovo bylo u Boha a Bůh byl to Slovo.“ Totéž a v téže přirozenosti. A ještě řeknu víc: zrodil ho v mé duši. Nejen že je duše u něho a stejně on u ní, ale dokonce je v ní, a Otec rodí svého Syna v duši právě tak, jak ho rodí ve věčnosti a ne jinak. Musí to činit, ať chce, či nechce. Otec rodí svého Syna bez přestání, a říkám ještě víc: rodí mne jako svého syna, a to téhož syna. Dokonce říkám, že mne rodí nejen jako svého syna, ale rodí mne jako sebe a sebe jako mne, mne jako své bytí a svoji přirozenost. V tom nejhlubším, kde vyvěrá v Duchu svätém, tam je jen jeden život a jedno podstatné bytí a jedno dílo. Všechno, co Bůh činí, je Jedno; proto mne rodí jako svého syna, docela bez rozdílů. Můj tělesný otec není vlastně mým otcem, leda malým kouskem své přirozenosti, a já jsem od něho oddělen: on může zemřít a já žít. Proto je nebeský Otec vpravdě mým otcem, protože jsem jeho syn a všechno, co mám, mám od něho, a jsem tentýž syn a ne jiný. Protože Otec činí jedno dílo, proto mne činí svým synem úplně bez rozdílu.

Pavel říká: „Budeme úplně transformováni a proměněni v Boha“ (2K 3,18). Poslechni takové přirovnání. Stejným způsobem, jako se ve svätosti proměňuje chleba v tělo našeho Pána, ať je těch chlebů kolik chce, je z nich přece jen jedno tělo. Právě tak, kdyby se všechny ty chleby proměnily v můj prst, byl by to zase jen jeden prst. A kdyby můj prst byl proměněn v chleba, bylo by ho tolik, co onoho. Cokoli je proměněno v něco jiného, stává se s ním jedním. Právě tak, budu-li proměněn v něho, aby mne učinil svým podstatným bytím, jedním a rovným, při živém Bohu je to pravda, že tu nezůstane žádný rozdíl.

Otec rodí svého Syna bez přestání. Když je Syn narozen, nebere už nic od Otce, neboť všechno má; když se však rodí, bere od Otce. V tom bychom také neměli chtít od Boha jako od cizího. Náš Pán řekl svým učedníkům: „Nenazývám vás služebníky, ale přáteli.“ Cokoli touží po něčem od jiného, to je „služebník“, co odměňuje a dává, je „pán“. Nedávno jsem přemýšlel, zda bych od Boha chtěl něco chtít nebo bral. Musel bych si to dobře rozmyslet, neboť kdybych od Boha bral, byl bych pod Bohem jako služebník pod svým pánem, který mu dává. Ale tak bychom být neměli ve věčném životě.¹

¹ Předchozí myšlenka o bytostné rovnosti člověka Bohu, odsouzená v 9. bodě papežské buly, je v dějinách evropského myšlení jistě významná. Ve své „Obhajobě“ (IV, 10) se k ní Eckhart přiznává („kdysi jsem to řekl“), dodává však, že nebyl správně pochopen: „Nechtěl jsem tím nijak tvrdit, že se

Jednou jsem právě zde řekl, a je to pravda: cokoli člověk přijímá nebo bere kromě Boha, není to dobře. Člověk nemá brát Boha mimo sebe, ani na něj tak pohlížet, nýbrž tak, jak je můj vlastní a ve mně, a nemá také sloužit ani jednat kvůli žádnému „proč“, ani kvůli Bohu, ani kvůli jeho cti, ani kvůli ničemu na světě, co je mimo něho, nýbrž jen kvůli tomu, co je jeho podstatné bytí a jeho vlastní život v něm.

Mnozí prostí lidé si myslí, že mají Boha vidět, jako by on byl tam a oni tady. Tak to vůbec není. Bůh a já jsme jedno. Poznáním přijímám Boha do sebe, kdežto láskou vstupuji do Boha. Někteří říkají, že blaženost nespočívá v poznání, nýbrž ve vůli. V tom se mýlí, neboť kdyby spočívala jen ve vůli, nebyla by jedním. Působení a vznikání je jedno. Když tesař nedělá, dům nevznikne. Když spí sekera, spí i to, co vzniká. Bůh a já jsme v tom vznikání jedno; on působí a já vznikám. Oheň v sebe promění všecko, čeho se mu dostane, a dostane to přirozenost ohně. Dřevo nepromění oheň v sebe, ale oheň naopak promění dřevo v sebe. Tak budeme i my proměněni v Boha, abychom ho poznali, tak jak jest. Svatý Pavel říká: „Tak ho máme také my poznat, já jeho tak, jako on mne“ (1K 13, 12), ani méně ani více, právě stejně.

„Spravedliví budou žít věčně a jejich odměna je u Boha“, právě tak, jak jsem řekl. Abychom milovali spravedlnost pro ni samu a Boha bez každého „proč“, k tomu nám pomáhej Bůh. Amen.

Zdroj:

SOKOL, J. (ed.): *Mistr Eckhart a středověká mystika*. Praha: Zvon, 1993, s. 248 – 253.

k Bohu nemáme modlit, ale řekl jsem to jako chválu Boha, který „stojí před dveřmi a klepe“ (Zj 3,20).“ Je velmi pravděpodobné, že ji tak skutečně myslel a že byl výkladem svých odpůrců překvapen. Právě v tomto směru se však tato myšlenka bude vyvíjet dál v renesanci a v novověku – například k tomu, čemu se dnes v dějinách vědy říká „bohorovné hledisko“ (angl. God-like position) vědce, který pozoruje a popisuje skutečnost z absolutního a nezúčastněného nadhledu. Novověký člověk si postupně přisvojí řadu atributů Božích, ne ovšem „ve věčném životě“, ale zde na zemi.